

De werkgevers in het politiek beslissingsproces voor economische aangelegenheden

door Robert VANDEPUTTE,

Gewoon hoogleraar emeritus van de Katholieke Universiteit te Leuven.
Oud-minister.

I. Geschiedkundige evolutie.

Op eerste gezicht klinkt de vraag vreemd : hoe kunnen de werkgevers een werkelijke invloed laten gelden wanneer op economisch gebied politieke beslissingen worden getroffen ? In een democratisch regime moet toch het aantal doorslaggevend zijn. Ministers en parlementsleden zijn de vertegenwoordigers van het volk. Doch het volk is samengesteld uit de massa van werknemers en ambtenaren, terwijl het aantal van de werkgevers uiteraard beperkt is. Zelfs wanneer de eigenaars van de KMO's in de rekening worden opgenomen, is er een scherp verschil tussen de enkele honderdduizenden werkgevers en de miljoenen die horen tot de actieve bevolking. Hoe kan het patronaat dat een dergelijke handicap ondergaat, zich niettemin op het politiek vlak laten gelden ? Het weze dadelijk bevestigd dat de werkgevers op dit ogenblik over een ruime invloed beschikken. De middelen worden verder onderzocht. Eerst een beknopte geschiedkundige evolutie.

1. Al werd onmiddellijk na de eerste wereldoorlog het zuiver algemeen stemrecht ingevoerd (één man, één stem), toch is de invloed van de werkgevers voor de behandeling van economische problemen op het politiek vlak tot 1940 dominerend geweest.

Het opkomend syndicalisme had geen kennis van de economische problemen en betuigde ook geen belangstelling. België beleefde trouwens nog ruimschoots het liberalisme. De ondernemingen ontwikkelden hun bedrijvigheid naar eigen goeddunken. Wanneer, in moeilijke tijden, de invoer moest worden beperkt met toltarieven of contingenteringen, dan werden dergelijke aangelegenheden uitsluitend behandeld door de werkgevers met

de overheid. Het Departement van Economische Zaken kwam in 1935 tot stand. Het had betrekkingen met de hogere leiding van het bedrijfsleven voor zijn dagelijks beleid, bij voorbeeld voor de afzet van de kolen, een probleem dat reeds te dien tijde bestond. De werknemers waren bij deze besprekingen niet aanwezig. Alleen voor sociale twistpunten, met name de loonbarema's en de geleidelijke, nog bescheiden ontwikkeling van de sociale zekerheid, trachtten de vakbondsleiders hun stem te laten horen. Daarin lukten zij trouwens slechts partieel. Het Comité Central Industriel waarin de grote kapitalistische ondernemingen verenigd waren, bejegende vaak de arbeiders en hun beroepsverenigingen, met een zekere hooghartigheid.

De politiek van het land op economisch gebied was dikwijls beheerst door het optreden van personaliteiten uit het bedrijfsleven. Francqui die hoorde tot de Generale Maatschappij gaf in 1926 de impuls die leidde tot de eerste devaluatie van de Belgische frank. De Eerste Minister Theunis was, in de jaren dertig, een zeer vooraanstaand bedrijfsleider. Het rexisme lanceerde met smaad de uitdrukking « la politico-finance » omdat het staatsbeleid onder de drukking van de financiële wereld stond.

2. Veel is veranderd na de tweede wereldoorlog. De syndicaten werden sterker. Hun ledenaantal steeg snel. Al bleef het zo dat het sociaal statuut van de werknemer hun eerste zorg was, toch werden zij er meer en meer toe gebracht uit te kijken naar de oplossing van problemen met algemene draagwijdte op het economisch vlak. De werkgeversverenigingen moesten voortaan afrekenen met hun aanwezigheid. De syndicaten verwierven een grote invloed in de politieke instanties zodat, telkens het patronaat de hulp van de Staat inriep, het niet alleen meteen te doen had met de vakbonden die hun standpunt wilden laten gelden, maar ook met overheidsvertegenwoordigers die zeker niet onverschillig stonden tegenover de stellingen van de arbeiders en die automatisch pogingen deden om, bij het treffen van eindbeslissingen, de belangen van de kleine man zoveel mogelijk te behartigen. In een dergelijk klimaat hebben op elkaar volgende regeringen de sluiting van de Waalse mijnen, de beperking van de produktie der Limburgse mijnen, de herstructurering van de staalindustrie, een zekere afbouw en de financiering van de textielindustrie in behandeling genomen.

Na de bevrijding in 1944 heeft in België, zoals in vele landen, een strekking tot de nationalisatie van de basissectoren van het bedrijfsleven bestaan. Aan realisaties op dit gebied zijn de werkgevers bij ons ontsnapt, niet zo zeer wegens de politieke macht die zij toenmaals bezaten, maar omdat invloedrijke regeringsleden, nl. Gaston Eyskens, er weinig voor voelden aan de overheid het beheer van ondernemingen rechtstreeks of onrechtstreeks toe te vertrouwen en ook omdat een deel van de syn-

dicalisten niet bijzonder in die zin aandrongen of zelfs achterdocht koesterden tegenover de nationalisatie-gedachte. Alleen het bestuur van ondernemingen in moeilijkheden werd aan de overheid overgelaten.

Ook de formule van het medebeheer werd na 1944 met een zekere vurigheid aanbevolen door een der grote vakverbonden, met name het A.C.V. (Algemeen Christelijk Vakverbond) (1). Daarvan kwam niets terecht omdat het socialistisch Algemeen Belgisch Vakverbond (A.B.V.V.) verzet pleegde en omdat het patronaat zich terzake wist te verdedigen. Met klem hebben de werkgevers trouwens steeds aanspraak gemaakt op het behoud van de leiding van hun bedrijven en in dat opziet zijn zij ruimschoots geslaagd, evenwel toch met een belangrijk voorbehoud: wanneer tewerkstellingsproblemen gesteld waren omdat een onderneming geliquideerd werd of een afdeling wilde sluiten, dan bleek niet alleen het syndicalisme zeer actief te zijn bij de behandeling van de problemen, maar ook de overheid was er bij: de ministers van Economische Zaken en van Arbeid streefden naar een oplossing, meestal op verzoek van de werknemers die bij de vertegenwoordigers van de staat steun zochten voor de handhaving van hun werkgelegenheid.

Het zogenaamd gemengd beheer waarbij zowel de publieke sector als de privé-sector een aanbreng verschaffen voor de samenstelling van het kapitaal van een onderneming, met het gevolg dat zij ook samen bij het bestuur betrokken worden, heeft in de praktijk eerder weinig toepassingen gekend. Het gemengd beheer wordt aangetroffen in nutsbedrijven (b.v. de verdeling van elektriciteit door intercommunales) en wordt ook beoefend door sommige parastatale instellingen bij het nemen van participaties. De Nationale Investeringsmaatschappij en haar zusterorganisaties in Vlaanderen en Wallonië, die officiële instellingen zijn, gaan wellicht wat meer dan vroeger een bondgenootschap aan met private ondernemingen bij de oprichting van industrieën, onder meer bestemd voor de toepassing van de nieuwe technologie (2).

Globaal heeft het bedrijfsleven na de tweede wereldoorlog een merkelijk deel van zijn vroegere invloed bij de uitstippeling van het staatsbeleid op economisch gebied verloren (3). De ondernemingen stonden veelal in het defensief.

Ze wonnen dikwijls weinig geld, wat hun macht aantastte. Openbare uitgaven van aandelen en obligaties waren voor hen nagenoeg niet mogelijk, zodat ze vaak aangewezen waren op ontleningen bij publieke instel-

(1) M. EYSKENS, *Bouwstenen van de gemengde economie*. Antwerpen, 1976, blz. 52.

(2) V. VAN ROMPUY *et al.*, *Inleiding tot de economie*. Leuven, 1984, blz. 413.

(3) M. EYSKENS, *a.w.*, blz. 50.

lingen, om een niet onbelangrijk deel van hun investeringen te financieren (4).

De invloed van de syndicaten was integendeel aanzienlijk. Ze beheersten in ruime mate het optreden van de Staat op economisch en sociaal gebied. Ze wisten onophoudelijke loonsverhogingen te verkrijgen die de levensstandaard van de bevolking bestendig verbeterde, ten nadele van de ondernemingen die meer en meer in de jaren zeventig aan bloedarmoede leden. De professionele vereniging van het patronaat, het Verbond der Belgische Nijverheid en later het Verbond der Belgische Ondernemingen, leverde achterhoede-gevechten wanneer de crisis nijpend was. In die verenigingen heerste trouwens verdeeldheid: sommige leden die het nog goed stelden, zoals de elektriciteitsmaatschappijen, gaven toe aan de eisen van de vakbonden en verplichtten aldus de collega's waarvan de resultaten minder bevredigend waren, bij benadering dezelfde loonsverhogingen toe te staan. Het gebeurde af en toe tijdens de golden sixties en ook nog later dat de regering die inzag dat de competitiviteit van het land tegenover het buitenland, in het gedrang kwam, ingreep en maatregelen trof om de bedrijven te helpen in hun weerstand tegenover de aanspraken van de arbeidersbevolking. Vaak heeft nochtans dit staatsbeleid slechts matige uitslagen opgeleverd.

3. In de jaren tachtig is wederom veel veranderd (5). De werkloosheid is de belangrijkste factor die aan de grondslag hiervan ligt. Honderdduizenden werklieden kwamen niet aan de slag. Talrijke jongeren die poogden in het actieve leven ingeschakeld te worden, geraakten daar niet toe. In sociaal opzicht was het land aldus gedompeld in een treurige, zelfs dramatische toestand. Welke waren de heelmiddelen?

Iedereen, ook de syndicaten, kwamen tot de bevinding dat industriële en dienstverlenende ondernemingen die op een of andere manier onder de invloed van de overheid stonden, veelal blijk gaven van weinig dynamisme en de mededinging van de privé-sector moeilijk konden trotseren. Men had de patroons en met hen een doeltreffend bestuur van de bedrijven nodig, om de economische groei te bevorderen en de tewerkstelling in de hand te werken (6).

De werkgever werd voortaan beschouwd als een onontbeerlijke factor tot verbetering van het lot van de volksmens. De patronale associaties werden door de overheid beluisterd wanneer zij wezen op handicaps die uit hun weg moesten geruimd worden en wanneer zij zelfs in een of ander

(4) C. CARBONELLE, *et al.*, *Un combat pour l'entreprise*. Gembloux, 1987, blz. 7.

(5) C. CARBONELLE, *a.w.*, blz. 109.

(6) W. MARTENS. *Een gegeven woord*. Tielt, 1985, blz. 125.

opzicht, vooral op fiscaal gebied, een bevoorrecht regime vroegen. Belastingverminderingen naar aanleiding van uitgevoerde industriële investeringen, waren hiervan een markante toepassing.

Het patronaat verstevigde zijn positie tegenover de publieke sector door een andere, trouwens aanverwante gedachtenstroming die niet alleen in België, maar ook in vele landen uitbreiding nam: de liberalisatie (7). Om te lukken, heeft het bestuur van een onderneming een vrijere armslag nodig. Zulks betekent onder meer dat de sociale wetgeving met meer soepelheid moet worden gehanteerd. De herziening in die zin van de bepalingen betreffende de achturedag, het zondagswerk, het nachtwerk, het deeltijds werk, in verstandhouding met de arbeidersorganisaties en de overheidsdiensten, bewijst het verlangen om hervormingen door te voeren die het uitzicht van de winst- en verliesrekeningen gunstig beïnvloeden en de kansen op aanwerving van werkkrachten verbeteren.

Kortom, de werkgever wordt niet meer beschouwd als de stelselmatige uitbouter van het volk, zoals door Karl Marx in de 19^e eeuw werd voorgesteld. Onvermijdelijk hoort hij tot de structuur van de samenleving. Logischerwijze moet hij dus aanhoord worden door de overheid wanneer hij de aandacht wil vestigen op problemen die de economische groei verhinderen. Deze eerder welwillende houding wordt jegens hem des te meer aangenomen daar het blijkt dat West-Europa in vergelijking tot de Verenigde Staten en Japan, het bedrijfsleven in een stroeve lijfrok heeft gestoken die de wedijver tegenover internationale concurrenten bemoeilijkt (8). Deze toegeeflijkheid belet het syndicalisme nochtans niet eisen te blijven stellen die gericht zijn tot het patronaat.

II. De huidige middelen tot beïnvloeding van het beslissingsproces.

Hoofdzakelijk wordt nagegaan over welke middelen de patronale beroepsverenigingen beschikken om zich bij de overheid te laten gelden. Terloops zal worden aangemerkt dat individuele bedrijfsleiders gewoonlijk op dezelfde procédés, maar ook af en toe op specifieke procédés ten bate van hun eigen bedrijf beroep kunnen doen. Aan deze kwesties heeft de Afdeling Politicologie van de Erasmus Universiteit Rotterdam in 1985 discussie-avonden gewijd. De bijzonderste overwegingen die in het midden werden gebracht en de besluiten waartoe de disputanten kwamen, gaven aanleiding tot een samenvattende bijdrage van J.G.A. van Mierlo en M. van

(7) V. VAN ROMPUY, *et al.*, *a.w.*, blz. 551.

(8) P. VAN ROMPUY, *Het vermoede groetmodel: pleidooi voor een flexibele arbeidsmarkt*. Tiel, 1986, blz. 180; A. LEYSEN, *Droom en daad: nieuwe vrijmoedige overwegingen van een ondernemer*. Tiel, 1987, blz. 98.

Gilssen in de Economisch-Statistische Berichten van 16 april 1986. Het is treffend dat voor Nederland op ruime schaal dezelfde beschouwingen gelden als voor België.

1. Een eerste vraag die openlijk moet worden gesteld, is de volgende: bestaat de corruptiekwaal? Wordt aan politici of aan ambtenaren smeergeld betaald om op economisch gebied of in betrekking tot de activiteit van de ondernemingen, overheidsbeslissingen te bekomen die onregelmatig zijn of niet beantwoorden aan het algemeen welzijn?

Die verschrikkelijke kwaal zit zeer diep geankerd in de gebruiken van de ontwikkelingslanden. Dat overheidsorganen omgekocht worden, is aldaar, helaas, een gewoon verschijnsel en meteen, voor een goed deel, een verklaring voor het gemis aan normale werking en aan doelmatigheid van de hefbomen van het openbaar leven.

In België is de invloed waarop de beroepsverenigingen bij de overheid beschikken, zeker niet gebaseerd op een of andere vorm van afgekocht favoritisme. Gelukkig maar! Volledigheidshalve weze toch vermeld dat soms wordt beweerd dat een onderneming of een groep van ondernemingen vanwege een gezagsdrager bij de behandeling van een of meerdere dossiers, houdingen of besluiten kan bekomen die vreemd toeschijnen. Wanneer dergelijke gevallen die uitzonderlijk zijn, bekend geraken, geven ze zonder aarzeling aanleiding tot vervolging, doch de bewijzen betreffende de begane onregelmatigheid moeten voorliggen. Die zijn uiteraard niet altijd beschikbaar.

2. Begeven bedrijfsleiders zich op het politieke pad? (9). Komen hun namen voor op verkiezingslijsten? Herhaaldelijk hebben beroepsverenigingen politieke roepingen onder de ondernemingshoofden willen uitlokken. Zo handelden het Verbond van Katholieke Werkgevers en het Vlaams Economisch Verbond. Hun bedoeling was te verkrijgen dat sommige hunner leden in de hoogste raderwerken van de staat zouden aanwezig zijn om aldaar de standpunten van het bedrijfsleven te verkondigen en te verdedigen. Doch ze slaagden maar zeer gedeeltelijk in hun opzet. De leiding van een onderneming is tijdrovend. Diezelfde vaststelling geldt trouwens voor een politieke loopbaan. Het is dus moeilijk, zoniet onmogelijk aan weerskanten tegelijkertijd te presteren, indien men beide opdrachten met stiptheid wil uitvoeren. Af en toe doet zich nochtans een uitzondering voor. Een begaafd en ijverig man durft het aan, zaken te doen en zich tevens op actieve wijze in politieke kringen te laten zien. Gewoonlijk vindt hij dan, op familiaal niveau, een oplossing om voor het bestuur

(9) P. KUIN *et al.*, *Zakenman en politicus in Nederland*,

van de onderneming geholpen te worden door een broer of een zoon. Het gebeurt weinig dat in banken en verzekeringsmaatschappijen of in belangrijke industriële bedrijven, leden van het hoger kader of van de raad van bestuur een politiek mandaat vervullen. Een dergelijke combinatie wordt zelfs gewoonlijk vermeden. Het is dus niet door de rechtstreekse beschikking over eigen vertegenwoordigers in de politieke arena dat het patroonaat het economisch beleid van de Staat beïnvloedt. Over welke middelen beschikt het dan wel?

3. De grote werkgeversorganisaties en hun voornaamste aangesloten leden genieten een degelijke voorlichting. Zij weten wat gaande is. Om doelmatig op te treden, is natuurlijk eerst en vooral kennis van zaken onontbeerlijk. Heel wat studiediensten van de privé-sector verzamelen en ontleden onophoudelijk inlichtingen uit binnen- en buitenland. Ze zijn meestal op de hoogte van hetgeen voorbereid wordt in ministeriële kabinetten en trachten trouwens met de onmiddellijke medewerkers van de ministers vriendschappelijke relaties te onderhouden. Een dergelijke verhouding komt niet vanzelf. Ze moet verzorgd worden.

Tijdens ontmoetingen verschaft de man uit het bedrijfsleven aan zijn gesprekspartner ophelderingen die hij uiteraard selecteert, maar die toch voor de overheid nuttig kunnen zijn en die bijdragen tot de behandeling van een of andere bundel.

Het is een feit: ministers en hun medewerkers moeten nogal vaak een regeling uitwerken voor een probleem dat zij eerder slecht kennen omdat het buiten hun gewoon actieterrain ontstond en ook aldaar tot verdere ontwikkeling kwam. Zij grijpen dus naar de kans die hun geboden wordt wanneer vertegenwoordigers van de zakenwereld hun uitleggen hoe de vork in de steel zit.

De studie burelen van sommige grote partijen zijn een aangewezen trefcentrum voor de wederzijdse voorlichting van gezagsdragers en van afgevaardigden van het bedrijfsleven. In de ontmoetingszalen van de C.V.P.-P.S.C. in de Tweekerkenstraat, ook in de zetel van de P.V.V.-P.R.L., hebben regelmatig dergelijke gedachtenwisselingen plaats, tijdens dewelke het patronaal milieu uitleg verschaft betreffende hangende problemen en natuurlijk meteen zijn stellingen verdedigt (10).

De gedelegeerden van de syndicaten beoefenen trouwens een soortgelijke activiteit binnen en buiten de partijen, telkens een materie bij hen belangstelling verwekt. Deze pragmatische handelwijzen zouden wellicht

(10) G.P.A. BRAAM, *Invloed van bedrijven op de overheid: een empirische studie over de verdeling van maatschappelijke invloed*. Meppel, 1973, 341 blz.; R.E. MacGORMICK and R.D. TOLLISON, *Politicians, legislation, and the economy: an inquiry into the interest group theory of government*. Boston, 1981, 134 blz.

kunnen vermeden worden, indien het Parlement zijn werk deed. Om allerhande redenen zijn er aan die kant heel wat tekortkomingen, zoals het bekend is.

Uiteraard hebben de werkgevers, voor economische vraagstukken, hoofdzakelijk betrekkingen met de ambtenaren en het kabinet van het Ministerie van Economische Zaken. De diensten van dat departement zijn dusdanig ingericht dat voor iedere bedrijfstak specialisten van het vak kunnen aangesproken worden. Wanneer veranderingen van de fiscale wetgeving in behandeling worden genomen, dan gaan de contacten vooral door aan de kant van het kabinet van Financiën. Men weet hoe belangrijk de fiscale heffingen voor het bedrijfsleven zijn.

Voorname bedrijfsleiders en beheerders van grote beroepsverenigingen hebben normaal toegang tot de Minister van Economische Zaken. Er bestaat een zekere traditie volgens dewelke het hoofd van dat departement de verdediger van de ondernemingen is. Zulks betekent niet dat alle verzoeken worden ingewilligd. De ontvangst is ook wel enigszins verschillend naargelang op Economische Zaken een rechtse of een linkse personaliteit het bewind voert (11).

4. Het corporatisme waarop vóór de tweede wereldoorlog in België en in andere landen de aandacht zeer gevestigd was, heeft zich na de oorlog uitgewerkt onder de vorm van de erkenning door de overheid van vrije verenigingen die niet alleen door de uitvoerende macht en soms door de wetgevende macht worden aanhoord, maar die ook in instellingen van de publieke sector worden binnen gebracht, hetzij om adviezen te geven, hetzij zelfs om bij te dragen tot de besluitvorming. In zekere mate kreeg de Staat daardoor een ander uitzicht. Tegelijkertijd als de opneming van vertegenwoordigers van de syndicaten in een groot aantal officiële organismen, geschiedde hetzelfde voor de patronale verenigingen (12).

Toepassingen zijn er bij de vleet. Met de vakbonden, zetelen de afgevaardigden van de werkgeversassociaties in de Regentenraad van de Nationale Bank van België, in de Algemene Raad van de Algemene Spaar- en Lijfrentekas, in de Beheerraad van de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid, in de Dienst voor Buitenlandse Betrekkingen, in de Delcredere dienst, in de Nationale Investeringsmaatschappij, in de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, in de Nationale Arbeidsraad, in staatsdiensten die te maken hebben met wetenschappelijk onderzoek of met de

(11) F. NAERT, Overheidsuitgaven en presstegroepen in België. In : *Tijdschrift voor Economie en Management*, 1987, nr. 2, blz. 179.

(12) F. HERMAN, L'Etat et les partenaires sociaux. In : *Intermédiaire*, 14 janvier 1977 ; X, Participation by employers' and workers' organisations. In : *Economie and social planning*. Geneva, 1971.

indexreglementering. Voor de financiering van de K.M.O.'s bestaat een bijzondere instelling, namelijk de Nationale Kas voor Beroepskrediet. Bij de uitstippeling van nieuwe normen voor het statuut van de banken, van de private spaarbanken, van de verzekeringsmaatschappijen, zijn de patronale verenigingen, met de syndicaten, betrokken. Zo ook voor het toezicht op openbare nutsbedrijven. De voorgaande opsomming put de materie niet uit. Ze dient alleen tot bewijs van de aanwezigheid van de werkgevers op velerlei plaatsen alwaar het economisch en financieel gezag van de staat zich laten gelden.

Bij de uitvoering van openbare werken of bij de bestelling van militaire uitrustingsgoederen, behoort het beslissingsrecht toe aan de regering of aan een minister. Niettemin ontspint zich met het bedrijfsleven een innige samenwerking. De beneficianten van de openbare aanbestedingen blijven in betrekking met de bevoegde staatsdiensten. Het is niet uitgesloten dat de bloei of de val van een onderneming afhangt niet alleen van een of andere belangrijke bestelling van de Staat, maar ook van de houding aangenomen door de vertegenwoordigers van de overheid, tijdens de uitvoering van het werk en bij de uiteindelijke agreeatie of weigering van de aangeboden levering. Dat de ondernemingen die een opdracht krijgen, zich weren in geval van moeilijkheden, is begrijpelijk. Ze zullen desnoods beroep doen op hun beroepsvereniging (en zelfs op de syndicaten), indien er betwistingen ontstaan. Op dergelijke ogenblikken wordt het bedrijfsleven betrokken bij de uitoefening van het staatsgezag. Zoals men weet, beperkt de overheid thans in ons land haar bestellingen tot een minimum wegens de toestand van de openbare financiën. Doch in België en in het buitenland worden soms door departementen openbare werken uitgeschreven en aankopen gedaan op vrij grote schaal. De opdrachten worden toevertrouwd aan privé-ondernemingen die aldus bijdragen tot de economische groei, tot het algemeen welzijn en tot een niet geringe samenvlechting van de werkzaamheden van de publieke en van de privé-sector (13).

5. Sedert enkele jaren hebben voornamelijk internationale organismen de gewoonte, om het jaar ongeveer, vele landen te bezoeken om verslagen op te maken betreffende de voordelige en nadelige aspecten van de door hen aldus onderzochte volkshuishoudingen. Zo handelen het Internationaal Monetair Fonds, de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling en de Europese Economische Gemeenschap. Doorgaans bekijken, voor hun beoordeling, de specialisten van deze instellingen, de

(13) G. GEENS, *Op eigen kracht : richting geven aan Vlaanderen*. Tielt, 1987, blz. 215.

gegevens die men hun voorlegt, uit het standpunt van een markteconomie. Met andere woorden, zij betuigen interesse voor de welvaart en de actiemogelijkheden van de ondernemingen. Zij zijn aldus de bondgenoten van het bedrijfsleven bij de overheid van de respectieve landen waarvan zij de toestand onder de loupe leggen. Door bemiddeling van deze internationale instellingen waarvan de bevindingen wel een zekere weerklank hebben, beïnvloeden de ondernemingen het economisch beleid van de regeringen.

Wellicht geldt een zelfde opmerking voor de Economische Faculteiten van de meeste universiteiten. Ook zij huldigen vaak op nationaal gebied een ruime onafhankelijkheid van de ondernemingen en op internationaal gebied het vrij handelsverkeer. De door hen ingenomen stellingen blijven niet onbekend. Ze verstevigen de positie van de bedrijfsleiders die voor hangende problemen met de overheid onderhandelen (14).

6. De patronale organisaties zijn, in globo, een drukkingsgroepering. Hierdoor wordt verstaan dat zij tot doel hebben de belangen van hun leden te verdedigen bij de besluitvorming van de overheid. Over de drukkingsgroeperingen bestaat een uitgebreide literatuur (15). Zulks is begrijpelijk want hun optreden heeft in onze democratische staatsstructuur een grote betekenis (16).

De invloed van de werkgeversverenigingen hangt nochtans af van vele omstandigheden waaronder wellicht eerst en vooral de degelijkheid van het bestuur moet worden vernoemd. In dit opzicht zijn de verschillen nogal groot. Gewoonlijk wordt de voorzitter door zijn collega's voor een statutair bepaalde en tevens korte periode gekozen. Indien hij alleen de bedoeling heeft een eervol ambt zeer tijdelijk te vervullen en zijn werkkraacht vooral inzet voor het beheer van zijn eigen onderneming, dan mag er gevreesd worden dat de beroepsbelangen eerder flauw zullen verdedigd worden. Doch de inspanning van de voorzitter ten bate van zijn bedrijfstak kan ook aanzienlijk zijn. Dan neemt hij kennis van de bundels en gewapend met de opgedane bevindingen, begeeft hij zich strijdlustig naar de vergaderingen waarop hij de gezanten van de overheid en vaak meteen van de vakbonden tegenkomt. Bij een dergelijke ontmoeting kan hij de

(14) V. VAN ROMPUY *et al.*, *a.w.*, blz. 64.

(15) J. LADIÈRE, Les groupes de pression. In : *Courrier Hebdomadaire du CRISP*, n° 814, le 3 novembre 1978, 24 blz. ; Y. NUYENS, *Pressiegroepen in België : een benaderend onderzoek*. Leuven, 1965, 436 blz. ; P.H. CLAEYS, *Groupes de pression en Belgique : les groupes intermédiaires socio-économiques, contributions à l'analyse comparative*. Bruxelles, 1973, 414 blz.

(16) Zie voor Nederland : F. NAERT, De politieke economie van pressiegroepen. In : *Economisch Statistische Berichten*, 1984, nr. 3431, blz. 56-61 ; voor Frankrijk : S. EHRlich, *Le pouvoir et les groupes de pression*. Paris, 1971, 283 blz.

besluitvorming wezenlijk beïnvloeden en indien de onderzochte agenda een ingrijpende draagwijdte heeft voor 's lands economisch beleid, dan is het niet uitgesloten dat hij verrassende successen behaalt. Wellicht kan verwezen worden naar Léon Bekaert die het prototype van een vooraanstaand leider van werkgevers-associaties is geweest, zowel in Fabrimetal (de invloedrijke beroepsvereniging van de metaalverwerkende nijverheid) als aan het hoofd van het Verbond der Belgische Nijverheid. Ongetwijfeld heeft hij jarenlang zijn stempel gezet op het economisch en sociaal beleid van België. Een politiek mandaat heeft hij nochtans steeds afgewezen (behalve het burgemeesterschap in zijn gemeente).

Het is bemerkenswaardig dat in de meeste patronale organisaties de bezoldigde en permanente bestuurder van de diensten een flinke personaliteit is, die aan zijn voorzitter een kostbare hulp verschaft.

De federalisatie stelt in België voor de inrichting van de beroepsvertegenwoordiging reële problemen. De patroons zullen zich moeten aanpassen aan de hervorming van de Staat, derwijze dat zij hun belangen kunnen behartigen op alle niveau's alwaar besluiten van economische aard door de overheid worden genomen (17).

III. Slotbeschouwingen.

Zoals in de inleiding van deze bijdrage werd vermeld, lijkt oppervlakkig bekeken, het probleem van de tussenkomst van het patronaat in de economische besluitvorming nauwelijks gesteld. In ons democratisch regime moet de macht toekomen aan de globale burgers en aan de vertegenwoordigers van die collectiviteit. Het patronaat hoort daar slechts zeer partieel bij. Het aantal zijner leden is te beperkt.

Tussen schijn en werkelijkheid is er een groot verschil. Wegens de financiële mogelijkheden waarover zij beschikken, wegens het studiewerk en de contactnamen van hun medewerkers, wegens de tactische aanleg waarvan zij vaak bij onderhandelingen blijk geven, wegens het afdoend feit dat zij werkverschaffers zijn, wegens de structuur van onze samenleving die behoefte heeft aan werkgeversorganisaties tegenover de vakbonden, wegens de grote zwakheid van de staatsorganen — deze vaststelling weze onderstreept — hebben de patroons ten huidigen dage een aanzienlijke invloed bij de politieke besluitvorming op economisch gebied.

Doch anderzijds past het bij de beoordeling van die macht te erkennen dat er ook grenzen zijn. De verdeeldheid onder de werkgevers, hun ver-

(17) M. STANDAERT *et al.*, *Een getuigenis van Jef Houthuys : alleen optimisten zullen overleven*. Gent, 1987, blz. 131.

regaand en soms verwonderlijk individualisme, hun overdreven bezorgdheid voor onmiddellijke oplossingen zonder voldoende inachtneming van de toekomstige gevolgen hunner gedraging, de organisatiegeest van de vakbonden en hun sterkte ondermijnen de machtsontplooiing waarover het patronaat zou kunnen beschikken.

Wegens deze zwakheden, wordt het patronaat er toe gebracht de steun van de overheid in te roepen. Een wet heeft bestaan en een nieuwe wet wordt voorbereid, die aan de Uitvoerende Macht de bevoegdheid verlenen zich te mengen in de elementen die de kostprijs van de industriële voortbrengst bepalen, wanneer het blijkt dat de competitiviteit van de ondernemingen tegenover het buitenland een ernstig gevaar loopt.

Een laatste, trouwens elementaire bemerking. Het volk vertegenwoordigen, is op verre na niet alles. Theoretisch bezitten het kiezerskorps en zijn mandatarissen in ons parlementair regime het staatsgezag. Doch de werkelijkheid is anders. Enkele sterke personaliteiten hebben vaak de riemen in handen. Het is zeker niet uitgesloten dat het patronaat zich op meer ingrijpende wijze kan laten gelden telkens dergelijke dynamische vaandeldragers uit zijn rangen te voorschijn komen.

Summary : The role of the employers in economic decision-making.

The employers, although small in size, dispose of an important influence in economic decision-making.

Before the second world war, economic problems were exclusively dealt with by the government and the employers. After world war II, trade unions came more into relief. They were involved in consultations as a third partner. Consequently the impact of the employers faded somewhat.

Currently the employers dispose of various channels to influence economic decision-making ; e.g. contacts with civil servants, consultations in study centres of political parties, international relations, etc.

Nevertheless the efficacy of employers's power is hindered by internal quarrel, strong individualism, and by the position of trade unions.

